

* ГОЛАС РАДЗІМЫ *

ВЫДАЕЦЦА З КРАСАВІКА 1955 ГОДА ●

● № 09 (3621) ●

● ПЯТНІЦА, 15 МАЯ, 2020

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ Ё ІНТЭРНЭЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY



**Мы зберагаем
свяшчэнную
памяць**

Стар. 3



**Жменька
тугі
на льяным
палатне**

Стар. 4



**Дзецям
дзяцей
раскажыце...**

Стар. 8

СВЕТАПОГЛЯД

Жыццё праяўляецца ў дзеяннях

У сталіцы Беларусі прайшоў ваенны парад у гонар 75-й гадавіны Перамогі

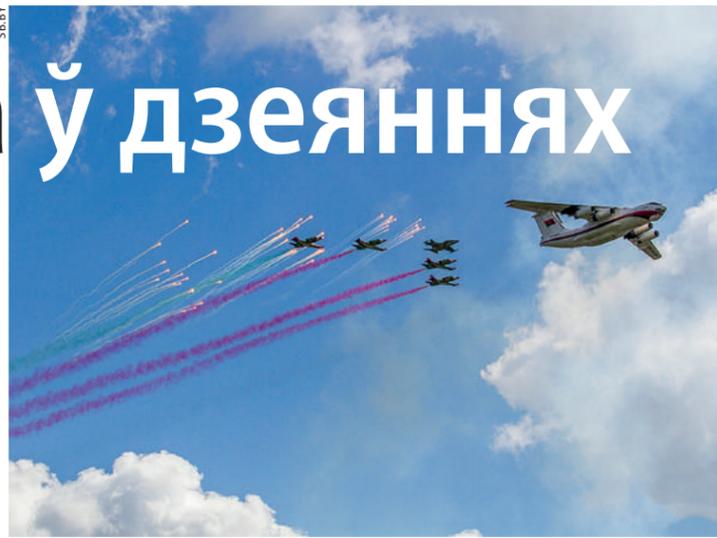
Адладзіць, згарманізаваць такі велізарны жывы арганізм, такі парад — гэта не сямейны святочны стол накрыць. Нам, хто па гэты бок тэлеэкранаў, цяжка і ўявіць сабе, колькі сіл у яго ўкладзена. Вядома ж, і ранейшага досведу. Калі па шчырасці, спадзяваўся ўбачыць я ў святочных шэрагах і такую “прыкмету часу”, як калона ўрачоў — з ліку тых, якія змагаюцца з каранавірусам. Эфектна было б! Ды раз-

сячы вайскоўцаў і 185 адзінак тэхнікі, а над Мінскам праляцелі 36 паветраных суднаў — гэта будзе сухая статыстыка. Як і тое, што прайшлі толькі новыя й мадэрнізаваныя ўзоры тэхнікі. Хораша, зладжана рухаліся перад святочнымі трыбунамі 19 парадных разлікаў пешай калоны ды 16 разлікаў механізаванай, з легендарным танкам Т-34 наперадзе. Мільёны людзей бачылі тое ў тэле-

Гэта быў гістарычны парад. Адметны. Бо і ў Перамогі знакавы юбілей, і праходзіў парад 9 мая 2020 года: у пару, калі свет, і Беларусь у тым ліку, змагаецца з пандэміяй каранавіруса. Дзе яшчэ прайшлі парадны? 3 постсавецкіх краін — у Туркменістане, але там з каранавірусам спакойна. І таму якраз беларускі Парад Перамогі стаў гэтым выклікам для многіх удумлівых людзей. Узнікла, вядома ж, пытанне: у імя чаго рызыкавалі, праводзячы масавае мерапрыемства? Таму й глядзелі тэлетрансляцыю ў многіх краінах.

А некаторыя краіны парад перанеслі, як кажуць, да лепшых часоў. Магчыма, некаму гэта падаецца больш разумным, таму й пасунута ў пару каранавірусных трывог народная мудрасць, выяўленая ў словах: “Дорога ложка к обеду”. А што за абед, спытаеце? Ды само Свята Перамогі — разам з ветэранамі. Якіх да наступнага юбілею можа й не застацца. Бо вірус, ёсць меркаванні, можа затрымацца з намі надоўга. То ці варта пераносіць Жыццё на потым? Для ветэранаў, групы рызык, тое “заўтра” — вельмі праблематычнае.

Напярэдадні, 8 мая, Аляксандр Лукашэнка размаўляў з удзельнікамі акцыі “На славу агульнай Перамогі”, што ўрачыцка завяршылася ў мінскім Храме-помніку ў гонар Усіх Святых. Ягонае меркаванне наконт парада калегі мае вынеслі ў за-



І ў мінскім небе — таксама парад

галовак: “Мы не можам інакш”. Пры тым Прэзідэнт станюча ацаніў фармат урачыстасці ў храме: “Добра, што без усялякай пампэзнасці — не патрэбная нам сёння пампэзнасць у гэтым вялікім храме”. І наконт цяперашняй сітуацыі, парада: “Мы сапраўды вымушаныя стаяць як Брэсцкая крэпасць. Яшчэ раз падкрэсліваю: вялікае бачыцца на адлегласці. Пройдзе час — людзі, а найперш вы, моладзь, ацэніце гэтыя дні. Я сёння перакананы абсалютна: гэта будзе выдатная старонка ў гісторыі нашай краіны. Выдатная таму, што мы з вамі выстаялі, выстаялі як яны (гаворка пра ветэранаў і героі Вялікай Айчыннай вайны. — Аўт.) калісьці. Яны паклалі свае жыцці ў імя таго, каб мы сёння жылі. І хоць бы адзін раз у год у гэты святы дзень з годнасцю й гонарам успаміналі гэтых герояў. Мы інакш не можам! Гэта адзіная прычына — мы не можам інакш. Мы павінны паступіць так, як рабілі яны, верачы ў будучыню. А ацэнкі дадзім потым”.

Прэзідэнт звярнуў увагу, што “мы ніколі на парад, на такія мерапрыемствы ў Беларусі нідзе, ні ў адным пункце — тым больш у Мінску, двухмільённым горадзе — не цягнулі людзей. Гэта мае патрабаванне. У Мінску па 250 тысяч чалавек прыходзілі на падобныя імпрэзы. Я абсалютна перакананы, што людзі на парад прыйдуць, і нам не трэба нікога прымушаць і цягнуць. Але, калі шчыра, я з задавальненнем убачыў бы на гэтым парадзе тых, хто перамог у гэтыя дні. Бо хто перахварэў — гэта людзі, якія перамаглі. Не хвароба. Хвароба — гэта самае простае, што можна цяпер перамагчы. Не гэты вірус. А тое, што цяпер у галаву ўбілі людзям і тыя нядобрасумленныя палітыкі, палітолагі ды іншыя — сапраўдны псіхоз”. Пры тым Аляксандр Лукашэнка прызнаўся, што супакоіць людзей было няпроста. І яшчэ раз звярнуў увагу, што Беларусь не пайшла шляхам жорсткага каранціну. → **Стар. 3**



Ветэраны на ганаровых трыбунах

важыў: воінам у спецкасімах пакуль не да парадаў. Яны больш патрэбныя на перадавой. Але, хочацца спадзявацца, наступны парад будзе з імі. Бо яны цяпер — сапраўдныя героі нашых дзён.

Калі сказаць, што ў парадзе паўдзельнічала больш за 3 ты-

трансляцыі. Зрэшты, вы й самі можаце тое зрабіць, больш уважліва ўгледзецца ў твары і ўдзельнікаў параду, і тых, хто быў на трыбунах. <https://www.sb.by/articles/voennyy-parad-v-chest-75-letiya-pobedy-prokhodit-v-minske.html>

ЛІНІЯ ЛЁСУ

Ветэраны родныя мае

З арганізацыяй у крымскім горадзе Еўпаторыя суполкі ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай вайны, якія вызвалі Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, актывізаваліся кантакты мясцовых беларусаў з Бацькаўшчынай

У 2004-м іх было сто чалавек

Памяць пра вайну — гэта надзвычай важная частка майго жыцця. Сваю “патрыятычную загартоўку” я атрымала ў Гомелі: як у сям’і франтавіка Рыгора Здраўцова, майго бацькі, так і праз актыўны ўдзел у шматлікіх школьных, раённых, гарадскіх мерапрыемствах. Зрэшты, у 60-я для пераважнай большасці аднагодкаў маіх шлях у вялікае жыццё пралягаў праз вядомыя этапы: акцыбронак, піянер, камсамалец. З тых часоў я й ведала ветэранаў як людзей моцных, надзейных. А з гадамі, жывучы ўжо ў Еўпаторыі, стварыўшы беларускую суполку “Сябры”, давялося мне залучыць іх у больш актыўнае грамадскае жыццё, прыцягнуць да супрацы. → **Стар. 6**



Дзіна Шаўчэнка (у цэнтры) з ветэранамі ў пару, калі адзначалася 10-годдзе суполкі. Еўпаторыя, 2017 г.

ISSN 0439-3619



9 770439 361003 2 0009

ПАДЗЕІ

Адна на ўсіх Зямля і Перамога

Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка паўдзельнічаў 8 мая ў цырымоніі ўрачыстай закладкі капсул з зямлёй у крыпце Храма-помніка ў гонар Усіх Святых у Мінску. Зямля была ўзята з месцаў пахаванняў воінаў-беларусаў, што загінулі на тэрыторыі Беларусі, за яе межамі, з месцаў масавых пахаванняў ахвяр вайны.

Міжнародная акцыя “На славу агульнай Перамогі!” — адна з самых значных у пlynні падрыхтоўкі да святкавання 75-годдзя Перамогі. Тысячы людзей далучыліся да яе ва ўсіх рэгіёнах Беларусі. З памятных месцаў, дзе пахаваны воіны Другой сусветнай, яе шматлікія ахвяры, сабраны сімвалічныя жменькі зямлі, змешчаны ў спецыяльныя капсулы. Яны й закладзены ў крыпту Храма-помніка ў гонар Усіх Святых.

Да акцыі далучыліся замежныя арганізацыі, грамадскія дзеячы, беларусы замежжа. Зямля была сабрана ў краінах, дзе таксама ў гады вайны вяліся баявыя дзеянні, а на палях бітвы гінулі беларускія салдаты. Ініцыяваў акцыю летась Прэзідэнт Беларусі (“Памятаць. І дзяцей навучаць” — ГР, 17.05.2019).

Актывісты з Украіны бралі зямлю ў горадзе Карукаўка (Корюківка, цяпер раённы цэнтр) Чарнігаўскай вобласці: у вайну там было знішчана 6700 мірных жыхароў. У Латвіі зямля была ўзята на Воінскіх брацкіх могілках (па вуліцы Граўдэ ў Рызе) і Брацкіх могілках воінаў-вызваліцеляў у парку Дубровіна (Даўгаўпілс). 172 воінскія пахаванні часоў Другой сусветнай у Румыніі таксама былі зацэпейнічаны ў акцыі. У Аўстрыі зямля была ўзята з брацкага пахавання савецкіх воінаў, што на могілках абшчыны Брун-ам-Гебірге ў федэральнай зямлі Ніжня Аўстрыя. Прывезена зямля і з Цэнтральных могілак Вены. У Эстоніі зямлю ўзялі на брацкіх магілах паблізу пасёлка Сінімяэ. У Венгрыі — на брацкіх могілках у горадзе Секешфехервар. Малдова даслала



Так будуць зберагацца капсулы

ўнёсак беларусаў у Вялікую Перамогу. Складалі спісы з імёнамі загінулых, фатаграфавалі помнікі, цырымонію забору зямлі. Уся тая ды іншая інфармацыя спатрэбіцца для музея, што ствараецца пры Храме-помніку ў гонар Усіх Святых.

У сакавіку 2020-га ў крыпце Храма-помніка была закладзена капсула з зямлёй з палёў кровапралітных баёў паблізу Ржэва. Яна ўзята з двух месцаў: з “Вышыні-200”, за якую бітва ішла некалькі месяцаў і дзе праходзіў Палунінскі рубяж, і з брацкай магілы каля вёскі Какошкіна, дзе пахаваны тысячы невядомых салдат.

Мэта сабраць зямлю ў часе акцыі “На славу агульнай Перамогі!” з усіх пахаванняў воінаў-беларусаў ва ўсіх замежных краінах не ставілася. Арганізатары ўдакладняюць: галоўным было, каб грамадскасць за мяжой рабіла тое па ўласнай ініцыятыве. Як кажуць, па закліку сэрца. Увогуле ж пахаванні воінаў-суайчыннікаў, што загінулі за межамі Беларусі ў часе сусветных войнаў ды іншых ваенных дзеянняў, цяпер ёсць на тэрыторыях 49 краін. Велізарная праца па іх выяўленні вядзецца з 2010 года. У крыпце Храма-помніка і раней праходзілі цырымоніі перадачы капсул з зямлёй з замежжа. І, безумоўна, такі добры пачын прадоўжыцца.

Ганна Лагун
Фота БелТА.



Аляксандр Лукашэнка ў крыпце Храма-помніка ў гонар Усіх Святых

Паўдзельнічаць у праекце заклікаў беларусаў замежжа й настаяльнік Храма-помніка ў гонар Усіх Святых протаіерэй Фёдар Поўны (“Зямля і памяць” — ГР, 28.01.2020). Наша газета шырока асвятляла ход акцыі.

Паэтапную рэалізацыю праекта каардынавалі, давалі яе ўдзельнікам неабходныя парады супрацоўнікі Беларускага культурнага цэнтру духоўнага Адраджэння: ён дзейнічае пры Храме-помніку. Яны й расказалі нам, што жыхары Нарвегіі, Польшчы, Сербіі, Фінляндыі, Малдовы, Украіны, Латвіі, Румыніі, Венгрыі, Аўстрыі, Эстоніі, Расіі ды іншых краін таксама паўдзельнічалі ў акцыі. Адтуль у Беларусь дастаўлена была зямля, сабраная імі, і тыя капсулы таксама закладзены ў крыпту Храма-помніка.

Зямны наш паклон народам Польшчы (у Храме-помніку ўвекавечана памяць пра беларусаў, што загінулі ў горадзе Гайнаўцы Падляскага ваяводства), Сербіі (зямля прывезена з Мемарыяльнага комплексу “Вызваліцелям Бялграда”). Фінляндыі (зямля ўзята з месцаў размяшчэння фінскіх канцлагераў, у якіх загінулі тысячы беларусаў).

зямлю з магіл воінаў-беларусаў, што загінулі ў гады вайны на яе тэрыторыі.

Забор зямлі за мяжой, як правіла, праходзіў у часе ўрачыстых цырымоній. Пры тым арганізатары акцыі на месцах рыхтавалі гістарычную даведку, збіралі звесткі пра ваенныя падзеі 1941–45 гадоў у іх мясцовасці, пра



Урачыстая цырымонія перадачы зямлі ў Трасцянец пад Мінскам

Ад рэдакцыі. У гэтым нумары газеты на старонках 4 і 5 чытайце больш падрабязна пра тое, як праходзілі ўрачыстыя цырымоніі забору зямлі ў Латвіі: у Даўгаўпілсе (магілы афіцэраў і генералаў у парку Дубровіна) ды з месца гібелі Героя Савецкага Саюза родам з Жодзіна Пятра Купрыянава (пры хутары Лідумніекі ў Нікрацкай воласці Скрундскага краю). Там жа й тэкст пра тое, як беларусы Нарвы (Эстонія) удзельнічалі ва ўрачыстай цырымоніі забору зямлі з двох вялікіх брацкіх магіл пры паселішчы Сінімяэ, дзе ў бітвах за вызваленне Эстоніі загінулі тысячы савецкіх салдат і афіцэраў.

Светлая памяць усім, хто набліжаў Перамогу, хто стаў ахвярамі неверагодна жорсткай і бесчалавечнай вайны. Беларусь памятае! Мы памятаем!

СА СТУЖКІ НАВІН

Жывыя кветкі мая

Па ўсёй краіне ў пlynні акцыі “Беларусь помніць!” прайшлі добраўпарадкаванні месцаў воінскай славы, пахаванняў ахвяр вайны. Да помнікаў, мемарыялаў былі ўскладзены кветкі — з удзелам вядомых людзей, кіраўнікоў дзяржуставаў, арганізацый. У прыватнасці, Міністр інфармацыі Беларусі Аляксандр Карлюкевіч разам з кіраўнікамі арганізацый галіны паўдзельнічаў у Мінску ва ўрачыстай цырымоніі ўскладання кветак да помніка Герою Савецкага Саюза Джумашу Асаналіеву. Сын кыргызкай зямлі здзейсніў подзвіг у баі пры вызваленні Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у 1944-м. Яго імем названа вуліца ў Мінску, а помнік Герою ўсталяваны 1 ліпеня 2005 года па ініцыятыве Амбулсаты Кыргызстана ў Беларусі.

“Мы невыпадкава прыйшлі сёння да помніка Джумашу Асаналіеву, — сказаў Аляксандр Карлюкевіч. — Побач тут — галіновае прадпрыемства: “Паліграфкамбінат імя Якуба Коласа”. Імкнемся заўсёды прыходзіць да помніка і на 9 Мая, і па магчымасці ў іншыя святочныя й юбілейныя дні. Як вядома, Беларусь вызвалілі прадстаўнікі розных народаў, і мы шануем іх памяць. У Бе-



Міністр інфармацыі Аляксандр Карлюкевіч і яго намеснік Ігар Бузоўскі ў часе цырымоніі ўскладання кветак да помніка Джумашу Асаналіеву

ларусі шмат робіцца для мемарыялізацыі падзей Вялікай Айчыннай вайны, для ўшанавання герояў Вялікай Перамогі, і гэта заслугоўвае павагі”.

Амбулсатар Кыргызстана ў Беларусі Эрмек Ібрагімаў, які прыняў удзел ва ўрачыстай цырымоніі, адначыў: “Выклікае глыбокую павагу, як Беларусь захоўвае памяць пра вайну. На мяне асабіста гэта робіць моцнае ўражанне”. Амбулсатар, выказваючы глыбокую ўдзячнасць за тое беларускаму народу, нагадаў: “Кыргызстан таксама зберагае памяць пра Вялікую Айчынную вайну, мы шануем нашых ветэранаў, і 9 Мая для нас — гэта свяшчэннае свята”.

Віншаванні з розных краін

У рэдакцыю газеты “ГР” паступіла шэраг віншаванняў, у тым ліку й з замежных краін, у сувязі з 65-годдзем выдання, з прафесійным святам: Днём друку. Раней шмат сустрэч адбывалася ў пlynні мінскай выставы “СМІ ў Беларусі”, але сёлета з-за пандэміі каранавірусу яе адмянілі. Тым не менш, падведзены вынікі конкурсу Мінінфармацыі “Залатая Літара”, і мы рады, што лаўрэатамі ў шэрагу намінацый сталі й нашы калегі з Выдавецкага дома “Звязда”. Віншум і пераможцу конкурсу ў персанальнай намінацыі “Эсэ, нарыс” Валянціну Ждановіч, адказнага сакратара часопіса “Беларусь. Belarus”, з якім газета “Голас Радзімы” працуе ў творчым тандэме.

Сярод атрыманых намі віншаванняў — і пасланне ад Амбулсатара Беларусі ў Польшчы Уладзіміра Чушава. З Амбулсатай мы — у творчай супрацы, за тое рэдакцыі выказана ўдзячнасць. Уладзімір Мікалаевіч павіншаваў нас з Днём друку, пажадаў: “Няхай у вас заўсёды будзе нахненне й цікавы матэрыял для паспяховай працы, заўсёды хапае сілі і цярпення для ўвасаблення цікавых ідэй”. Спадар Амбулсатар зычыць нам і калегам поспехаў, дабрабыту, моцнага здароўя й радасці ў штодзённай працы. І каб ажыццяўляліся самыя смелыя планы.

Дзякуем усім нашым сябрам! Адкрыты да супрацы з новымі. Гатовы разам далучаць усё новае імёны, падзеі ў летапіс жыцця Беларускага Мацерыка па ўсім свеце.

Падрыхтаваў Іван Ждановіч

БЯСЦЭННАЯ СПАДЧЫНА

Мы зберагаем свяшчэнную памяць

Выступленне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі на ваенным парадзе ў азнаменаванне 75-й гадавіны Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 9 мая 2020 г.

Таварышы салдаты, сяржанты, прапаршчыкі і афіцэры!

Дарагія ветэраны Вялікай Айчыннай вайны!

Паважаныя суайчыннікі і госці Беларусі!

Віншую вас з Днём Перамогі!

Гэта свята для нас свяшчэннае.

Трагедыя беларускага народа, які вынес на плячах тытанічны груз страт і разбурэнняў самай жорсткай вайны дваццатага стагоддзя, несумярная ні з якімі цяжкасцямі сённяшняга дня.

Нават думка здрадзіць традыцыям, якія вось ужо 75 гадоў праслаўляюць гісторыю Вялікага Подзвігу пераможцаў, для нас недапушчальная.

У гэтым ашалелым, страціўшым арыенціры свеце знойдзца людзі, якія асуджаюць нас за месца і час правядзення гэтага свяшчэннага дзеяства.

Хачу ім сказаць пачалавечы: не спяшайцеся рабіць высновы, а тым больш асуджаць нас — нашчадкаў Перамогі, беларусаў. Мы проста не маглі інакш, у нас не было іншага выбару, а калі і быў бы, мы зрабілі б гэтак жа, бо на нас глядзяць вочы загінулых за нашу свабоду савецкіх салдат, вочы закатаваных у засценках гестапа партызан і падпольшчыкаў, вочы старых жанчын і дзяцей Хатыні. Яны вельмі хацелі жыць, але памерлі, каб жылі мы. І сучасная Беларусь — гэта помнік той страшнай вайне, загінулым, закатаваным і спаленым. Жывая памяць і жывы помнік.

І няхай у гэтым годзе ваенны парад у Мінску будзе адзіным на постсавецкай прасторы, ён пройдзе ў гонар усіх савецкіх

воінаў, якія вызвалілі свет ад нацызму.

Сёння мы ўшаноўваем подзвіг нашых бацькоў і дзядоў. Іх шлях да Перамогі быў абмыты слязамі маці, жонак і дзяцей, паліты крывёй загінулых у баях таварышаў і мірных жыхароў, авеяны попелам спаленых ворагам вёсак.

Мы схіляемся перад подзвігам рускіх і беларусаў, украінцаў і яўрэяў, татар і казахаў, таджыкаў і ўзбекаў, кыргызаў і туркменаў, грузін, армян, азербайджанцаў і малдаван, латышоў, літоўцаў, эстонцаў, усіх жыхароў Савецкага Саюза, байцоў руху Супраціўлення Еўропы, нашых саюзнікаў — ЗША, Англіі ды Кітая. Іх мужнасць, адвага і гагоўнасць памерці за Радзіму сталі страшнай зброяй адплаты для гітлераўскіх катаў ды іх сагэлітаў.

Паслядоўнікам нацысцкай ідэалогіі, захопнікам з празмернымі геапалітычнымі амбіцыямі гісторыя дала ўрок. Яго сэнс прасты і справядлівы — народ, які абараняе родную краіну, свае сем'і і будучыню дзяцей, непераможны.

Беларусь стала на шляху агрэсара жывым шчытом. Тут, на нашай зямлі, прайшоўшы паў-Еўропы, гітлераўцы ўпершыню сустрэлі такое нястрымнае супраціўленне.

Гераічная абарона Брэсцкай крэпасці, горада Магілёва доўжылася значна даўжэй, чым захоп многіх еўрапейскіх дзяржаў.

Менавіта ў жорсткіх баях сорак першага, у тым ліку і на беларускай зямлі, пахіснулася ўпэўненасць ворага ва ўласнай перавазе, былі закладзены асновы будучай Вялікай Перамогі.



Выступае Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка

Ва ўкладзе беларускага народа ў разгром фашызму няма ніякіх сумненняў. Гэта мільён 300 тысяч нашых воінаў, якія змагаліся ў радах Чырвонай Арміі.

Гэта больш за 400 тысяч падпольшчыкаў і партызан да канца сорока трэцяга года кантралявалі 60 працэнтаў акупаванай тэрыторыі краіны. Гэта гібель кожнага трэцяга беларускага жыхара, які засланіў сабой дарогу нацыстам далей, на ўсход, на сталіцу нашага Саюза.

І пакуль нашы сэрцы адзываюцца болем за тых, хто не вярнуўся з палёў бітваў, пакуль гучыць праўда пра тую вайну — мы памятаем!

Бо за кожны дзень мірнага і свабоднага жыцця заплачана мільёнамі ахвяр і скалечаных вайной лёсаў.

Мы назаўсёды спалучаны крэўнымі павязямі з брацкімі народамі, разам з якімі нашы бацькі і дзяды спынілі катастрофу дваццатага стагоддзя.

Але свет ігнаруе трагічныя ўрокі мінулага. І чым далей мы

аддаляемся ад падзей Вялікай Айчыннай вайны, тым агрэсіўней і небяспечней ён становіцца.

Планета накаляецца новымі ачагамі ўзброеных канфліктаў. Зноў гінуць мірныя людзі. І на гэтым фоне адраджаюцца ідэі нацызму.

Іх новы след — разбурэння помнікі воінам-вызваліцелям, гераізацыя гітлераўскіх злачынцаў, фальсіфікацыя гістарычных фактаў Другой сусветнай вайны.

Беларусь — міралюбівая і адкрытая краіна. Але наш гістарычны досвед наглядна паказаў, што дыпламатыя міждзяржаўнага дыялогу не пераканаўчая без наяўнасці эфектыўнай сістэмы бяспекі.

Але, нягледзячы на сучасныя выклікі, святочны парад, прысвечаны Дню Перамогі, сённяшні наш парад — гэта не дэманстрацыя сілы, а даніна памяці нашай гераічнай гісторыі.

Салдаты, афіцэры і генералы беларускай арміі — нашчадкі пераможцаў! Вы сёння пройдзеце ў адным страі як

прадаўжальнікі слаўных традыцый савецкіх воінаў. Пакажаце новыя ўзоры ўзбраенняў і ваеннай тэхнікі, створаныя ўжо на айчынных прадпрыемствах абароннага сектара. Зробіце гэта ў гонар дзядоў і прадзедаў, якія завяшчалі нам мірную краіну.

Наш святы абавязак — захаваць яе для будучых пакаленняў. Зберагчы правэранае ў суровых баях адзінства народаў.

Беларусь, як і раней, будзе верная памяці Вялікай Перамогі. Перамогі, якая з'яўляецца агульным здабыткам рэспублік былога Савецкага Саюза.

Дарагія ветэраны Вялікай Айчыннай вайны!

Гісторыя жыцця вашага пакалення — сапраўдны прыклад мужнасці, доблесці і духоўнай велічы. Вы былі і назаўсёды застанецца пераможцамі.

Сёння мы схіляем галовы перад памяццю тых, хто аддаў жыццё ў імя нашай будучыні. Дзякуем усім, хто здзейсніў працоўны подзвіг.

Абяцаем зберагчы праўду пра тую вайну на славу герояў, якія выратавалі многія народы ад генацыду і рабства.

Нізкі паклон і бязмежная ўдзячнасць вам за Вялікую Перамогу! Беларусь будзе памятаць!

Дарагія суайчыннікі!

У гэты ўрачысты дзень я хачу пажадаць усім перш за ўсё моцнага здароўя, шчасця і дабрабыту, мужнасці вам і стойкасці ў гэты няпросты час!

Няхай неба над Беларуссю заўсёды будзе мірным!

З Днём Перамогі!
Ура!

Жыццё праяўляецца ў дзеяннях

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У працяг тэмы — у імя чаго рызыкавалі — звернемся да развагаў аднаго з удзельнікаў Другой сусветнай вайны, які застаўся ў ёй назаўсёды: пісьменніка, лётчыка Антуна дэ Сэнт-Экзюперы. У апавесці “Ваенны лётчык” (упершыню кнігай выйшла ў 1942-м!) ён разважаў: “Паражэнне... Перамога... Я кепска разбіраюся ў гэтых формулах. Ёсць перамогі, якія напаўняюць натхненнем. І ёсць іншыя, якія прыніжаюць. Адны паразы нясуць гібель, другія — абуджаюць да жыцця. Жыццё праяўляецца не ў

станах, а ў дзеяннях. Адзіная перамога, якая не выклікае ў мяне сумненняў, — гэта перамога, закладзеная ў сіле зерня. Зерне, кінутае ў чарназём, ужо атрымала перамогу. Але павінна прайсці часу, каб наступіла пара яе трыумфа ў даспелай пшаніцы”.

Хочацца бачыць беларускі Парад Перамогі-2020 — менавіта такім жыццядайным зернем. Якое дае надзею, надае сілы для жыцця, змагання за яго як беларусам, так і людзям з іншых краін. Бо, як стала вядома ўжо 13 мая, спецыялісты Сусветнай арганізацыі аховы здароўя не выключыць:

новы каранавірус можа “акапацца” каля нас надоўга. “Гэты вірус можа стаць эндэмічным, — сказаў на брыфінгу дырэктар праграмы СААЗ па надзвычайных сітуацыях у галіне аховы здароўя Майкл Раян. — Ён можа ніколі не сысці. Гэтак жа, як і ВІЧ, які нікуды не знік. Але мы змаглі ўзяць яго пад кантроль, мы знайшлі тэрапеўтычныя сродкі, і людзі цяпер ужо не так моцна баяцца гэтага віруса. Людзі з ВІЧ жывуць даволі доўга. Таму вельмі важна рэалістычна глядзець на рэчы. Мы не ведаем, колькі часу спатрэбіцца, каб атрымаць перамогу над вірусам”.

Аднак, прадоўжым думку, надзвычайна важна сёння вучыцца перамагаць сябе. Уласныя страхі. Вельмі важна дадаваць у жыццё радасці й аптымізму, якія, несумненна, умацоўваюць імунітэт. А значыць, у павялічваюць нашы шанцы застацца на хвалі Жыцця — і не знікнуць вокамгненна з гэтага дзівоснага свету. Бо як там у Гэтэ: “І варты толькі той жыцця і волі, / Хто кожны дзень за іх ідзе на бой”.

Са святам вас, сябры! Няхай натхняе нас усіх беларускі Парад Перамогі на новыя дзеянні, новыя перамогі!

Іван Ждановіч



ДОБРАЯ СПРАВА

Жменька тугі на льняным палатне



Сімвалы памяці

Беларусы Даўгаўпілсе паўдзельнічалі ў Міжнароднай акцыі памяці "На славу агульнай Перамогі!"

У Даўгаўпілсе 22 красавіка 2020 года актывісты Беларускага культурна-асветніцкага таварыства "Уздым" пры падтрымцы Генеральнага консульства Беларусі, з благавення Латвійскай праваслаўнай царквы, з дазволу гарадскіх уладаў паўдзельнічалі ў Міжнароднай акцыі памяці "На славу агульнай Перамогі!". Спачатку мы ўсклалі кветкі на тэрыторыі Мемарыяла воінам-вызваліцелям у парку Дубровіна. Потым зрабілі там забор зямлі — для таго, каб змясціць яе ў капсулу. А капсула панесла з сабой згадку пра герояў-беларусаў, якія пахаваны ў Даўгаўпілсе, у крыпту Храма-помніка ў гонар Усіх Святых у Мінску.

Наш удзел у акацыі — прадуманы, глыбока сімвалічны ўчы-

нак. У 2019-м суполка "Уздым" для сваіх актывістаў ладзіла тры экскурсійныя паездкі ў Мінск. І ўсе тры групы пабывалі ў храме Усіх Святых, дзе для многіх сапраўдным адкрыццём, узрушэннем стала наведванне крыпты. У ёй закладзены капсулы з зямлёй як сімвалы падзей і месцаў, асабліва значных у гісторыі Беларусі, з якімі звязаны як праявы найвышэйшага гераізму, так і пакуты, вялікія ахвяры народа: Грунвальд, Сморгонь, Салаўкі, Хатынь, канцлагеры й бітвы Другой сусветнай вайны, Афганістан, Чарнобыль, тэракт у Мінскім метро... І калі мы даведаліся пра акцыю "На славу агульнай Перамогі!", якую ініцыятыўе Прэзідэнта Беларусі праводзіць Беларускі Дзяржаўны музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны й Беларускае культурнае цэнтр духоўнага Адраджэння, то вырашылі зрабіць свой унёсак у пачэсную справу.

Месцам для забору зямлі абралі Мемарыял савецкім генералам і афіцэрам, якія загінулі ў Другой сусветнай вайне ў баях за вызваленне Даўгаўпілса. Гэта месца памяці ў парку Дубровіна, дзе заўсёды гарыць Вечны агонь. Там пахаваны 7 генералаў і афіцэраў, двое з якіх — ураджэнцы Беларусі.

Генерал-маёр Якаў Лагадзюк (1898–1944) нарадзіўся пад Брэстам. (Мы ўдакладнілі: герой быў родам з вёскі Дзераўна (на палескім дыялекце: Дырывая) ранейшага Антопальскага раёна. Цяпер вёска ў Драгічынскім раёне: на паўночны ўсход

ад Антопаля (18 км) і Драгічына (25 км), за 30 км на поўдзень ад Бярозы. У час Першай сусветнай вайны сям'я Лагадзюкоў эвакуявалася ў горад Цецюшы Казанскай губерні. Цікава, што ў 1919-м Якаў Лагадзюк служыў тэлеграфістам у штабе арміі, якая абараняла Дзвінск, пазней названы Даўгаўпілсам. — Рэд.). У 1944-м наш супляменнік быў начальнікам сувязі 4-й Ударнай арміі, якая першай апынулася на латвійскай тэрыторыі. Якаў Восіпавіч загінуў пры абстрэле ў пасёлку Наўенэ, і магіла генерал-маёра стала першай у Дубровінскім парку, дзе пазней, у 1949-м, адкрылі мемарыял.

Капітан Канстанцін Арлоўскі (1913–1944) нарадзіўся ў горадзе



Мемарыял воінам-вызваліцелям у парку Дубровіна

Быхаве Магілёўскай вобласці. У вайну быў камандзірам 1-га танкавага батальёна 41-й танкавай брыгады 5-га Дзвінскага танкавага корпуса 2-га Прыбалтый-

скага фронту. Камбат загінуў, вядучы бой на шашы Даўгаўпілс — Рэзкнэ, і быў пахаваны ў пасёлку Малінаўка. У 1945-м Канстанціну Іванавічу пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Пазней адбылося перапахаванне астанкаў героя ў брацкую магілу ў парку.

У акцыі забору зямлі паўдзельнічалі: консулы Генконсульства Беларусі ў Даўгаўпілсе Яўгенія Барткевіч і Мікалай Раманкевіч; прадстаўнік Латвійскай праваслаўнай царквы іерэй Аляксандр Якімаў; кіраўніца Беларускага культурна-асветніцкага таварыства "Уздым" Жанна Раманоўская, актывісты беларускай суполкі Валеры Амбросаў і Марыя Памецька.



Збор зямлі

мірных жыхароў, якія загінулі ў часе Другой сусветнай вайны пры абарончых і вызваленчых баях, у турмах і лагерах, гэта ў Даўгаўпілсе.

Зямлю змясцілі мы ў мяшчак, пашыты з ільнянога палатна. Выткала ж яго беларуская жанчына, дзіця вайны Станіслава Антопаўна Іванцэвіч: 1927 года нараджэння, з вёскі Сароча, што каля Міхалішак, Астравецкага раёна Гродзеншчыны. Ткаля ўжо ў іншым свеце, і гэта — мама нашай Марыі Памецькі. Мяшчак-абярэг з зямлёй, актам забору зямлі, гістарычнай даведкай адправіўся ў Мінск.

У ходзе цырымоніі былі ўскладзены кветкі да Вечнага агню, памятнага крыжа, імянных помнікаў-стэлаў воінам. Акцыя прайшла з захаваннем усіх мер бяспекі ва ўмовах надзвычайнай сітуацыі ў Латвіі, звязанай з каранавіруснай пандэміяй. Арганізатары ўдзячныя Даўгаўпілскаму краязнаўчаму й мастацкаму музею за дапамогу з гістарычнай даведкай.

Жанна Раманоўская,
г. Даўгаўпілс.

Фота: Марыя Памецька.

ПРАЕКТЫ

Дзядам і прадзедам — зямны паклон

Беларусы з розных краін і ва ўмовах пандэміі каранавіруса выяўляюць свае патрыятычныя пачуцці, увасабляюць у вершах і малюнках памяць пра вайну і Вялікую Перамогу

На сувязі з рэдакцыяй — кіраўнікі беларускіх суполак з замежжа. Віншуюць супрацоўнікаў "ГР", усіх супляменнікаў з Днём Перамогі, дасылаюць весткі пра свой удзел у святках. А ўраджэнка Оршы, кіраўніца Культурна-адукацыйнага цэнтра "Францыск Скарына" Ніна Пашчанка даслала з Рыма й невялічкі відэасюжэт. Патлумачыла: "Планавалі правесці ў Цэнтры Скарыны вялікі канцэрт да 9 Мая, запрасіўшы прадстаўнікоў Амбасад з краін, што ўтварыліся на тэрыторыі былога СССР, "Россотрудничества", культурных цэнтраў і асацыяцыяў. Спадзяваліся, што з прафесійнымі актывістамі выступяць і нашы школьнікі, ды, на жаль, планам перашкодзіў каранцін. Школа наша перайшла на анлайн-заняткі, пра спектаклі й канцэрты прыйшлося забыць. Але ж прапусціць такую значную дату мы не маглі! Спачатку нашы школьнікі паўдзельнічалі ў некалькіх Міжнародных конкурсах на веданне гісторыі Другой сусветнай вайны, вынікі бу-



Эдгар Дэльіначэнці

дуць вядомыя ўвосень. Потым адгукнуліся на прапанову "Россотрудничества": падрыхтавалі ды адправілі ў арганізацыю відэа з флэш-мобам. Паглядзіце! Гэта нашы дзеці чытаюць вершы. Пасля яны з бацькамі зрабілі й малюнкi, прысвечаныя Вялікай Перамозе".

Далей Ніна Пашчанка паведаміла, што старэйшыя школьнікі з Цэнтра паўдзельнічалі ў шэрагу міжнародных канферэнцый, прысвечаных 9 Мая. Складалі вершы для ўдзелу ў міжнародным праекце. А ўрэшце, як вынік — падрыхтавалі відэафільм: "На яго былі запыты, мы адправілі яго і ў БелТА — спадзяемся, што яго пабачаць і ў Беларусі. Вось так Культурна-адукацыйны цэнтр "Францыск Скарына" віншуе суайчынікаў з вялікім святам са слязамі на вачах! Мы памятаем! Мы ганарымся!".



Матэа дэ Грандзіс

Дзякуй вам, спадарыня Ніна! Дзякуй хлопчыку Эдгару, родзічы якога жывуць у Мінску, дзяўчыцы Эве (яе радня ў Віцебска), а таксама й Матэа, у якога пінскія родавыя карані, ды іншым. Сама ж кіраўніца Цэнтра даслала спасылку: на інтэрнэт-рэсурсе <https://victory.sb.by> размешчана інфармацыя пра яе дзед, Міхаіла Мікалаевіча Мядзведскага (1914–1983), які быў зеніткам, абараняў Сталінград, вызваляў Югаславію — за тое быў адзначаны шэрагам баявых узнагарод. "Гэта мой дзед па лініі мамы, — удакладняе зямлячка. — Пасля вайны працаваў майстрам на знамятым Ар-

шанскім ільнокамбінаце. Яшчэ ў вайну бабуля мая, Ніна Андрэўна Капуцкая, у замужстве Пашчанка (гэта па лініі таты, які памёр год таму), была сувязной атрада спецпрызначэння, групы партызанскага злучэння "Дзіма". Ведаю, што ў яе падпольная мянушка была "Сосенка". Бабуля ўзнагароджана ордэнам Чырвонай Зоркі, медалямі. Яе дакументы і ўзнагароды прадстаўлены ў Краязнаўчым музеі горада Маладзечна".

У працяг аповеду пра родзічаў Ніна Пашчанка піша, што яе прадзед, Андрэй Капуцкі, быў членам КП Заходняй Беларусі, паплечнікам вядомага грамадскага дзеяча Сяргея Прытыцкага. Ён — аўтар кніг вершаў і прозы, якія ёсць і ў фондах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі. У 30-я гады Андрэй Рыгоравіч быў арыштаваны, прызнаны "ворагам народа" і расстраляны. А ў 1956-м яго пасмяротна рэабілітавалі, прычым імя Андрэя Капуцкага носіць адна з вуліц Маладзечна.

У інтэрнэце мы ўдакладнілі: прадзед Ніны Пашчанкі нарадзіўся ў 1897-м у Маладзечне, на час арышту жыў у Мінску й працаваў загадчыкам сектара ў ЦК КП(б)Б, арыштавалі камуніста 29 верасня 1933 года, абвінавачвалі ў ства-



Эва Бевілаку

рэнні контррэвалюцыйнай арганізацыі БНЦ і расстралялі 9 студзеня 1934-га.

Памяць пра Перамогу — гэта памяць пра ўсіх, хто спрыяў перамозе над жорсткім ворагам. І прыклад жыцця Андрэя Капуцкага, беспадстаўна рэпрэсаванага, згадаць тут таксама да месца. Бо героі, як вядома, не з'яўляюцца на "голым месцы": яны выходзяць на прыкладах тых, хто быў да нас. Так і доўжыцца эстафета пакаленняў. Вечная ім, нашым дзядам і прадзедам, памяць.

Іван Ждановіч

РАЗАМ

Вышыні пад назвай Сінімяэ

У Міжнароднай акцыі памяці “На славу агульнай Перамогі!” паўдзельнічалі й чальцы Нарвскага беларускага таварыства “Сябры”

Міжнародная акцыя стар-тавала, як вядома, летась у Беларусі, мы чыталі пра ход яе ў тым ліку й на старонках “Голасу Радзімы”. Палічылі: важна й нам у вялікай духоўна-патрыятычнай справе паўдзельнічаць. Праводзячы папярэднія кансультацыі з актывістамі пошукавых клубаў Нарвы, даведаліся пра ўзвышшы Сінімяэ (Sinimäe, у перакладзе з эстонскай: “Блакiтныя горы”) — тое месца, дзе ў часе Другой сусветнай вайны, калі ад ворагаў вызвалілі Эстонію, былі самыя кровапралiтныя баі савецкіх войскаў з нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Цяпер там, непадалёк ад пасёлка Сінімяэ, ёсць могілкі, на якіх і дзве вялікія брацкія магілы. Там і вырашылі ўзяць зямлю.

Чаму важнымі былі ў часе ваенных дзеянняў узвышшы

Сінімяэ? На іх тады нямецкія войскі абсталявалі магутныя абарончыя збудаванні, што давала магчымасць ворагу кантраляваць рух па шашы Нарва — Талін. Гэта цяпер тэрыторыя воласці Іда-Вірумаа, кіламетраў за 20 ад Нарвы ў заходнім напрамку. Кажуць, узвышшы ўзніклі як складкі на мясцовасці больш за 10 тысяч гадоў таму з-за руху ледавіка. Там асабліва выдзяляюцца Торнімяэ (Вежавая гара) ды Грэнадзэрымяэ (Грэнадзёрская гара). Апошняя, вышыняй 83 метры над узроўнем мора, была цэнтральнай ва ўсёй абарончай сістэме: з траншэямі ў некалькі ліній у паўднёвай частцы, бункерамі на поўначы. А на Паркавай гары яшчэ ў Першую сусветную ўзвялі бункеры — іх ворагі ў 1944-м,



Людміла Аннус і актывіст пошукавага клуба “Камерад” Павел Стымер бяруць зямлю каля брацкай магілы палізу пасёлка Сінімяэ

абараняючы лінію Таненберг, выкарыстоўвалі пад склады й артылерыйскія пазіцыі. Вось чаму такімі велізарнымі былі ахвяры з боку Чырвонай арміі ў часе бітвы за Блакітныя горы. Яна доўжылася з 24 ліпеня па 10 жніўня. І стала адной з самых маштабных па колькасці ахвяр на тэрыторыі Эстоніі ў Другую сусветную вайну.

Мы даведаліся, што, сустраўшы ў Сінімяэ жорсткае супраціўленне, да канца ліпеня 44-га Чырвоная армія падрыхтавала новы наступ, каб зламаць супраціў ворага: на фронце ў раёне Нарвы. Наступ Ленінградскага фронту, якім камандаваў маршал Леанід Говараў, пачаўся 24 ліпеня сіламі

2-й Ударнай арміі ды 8-й Арміі ва ўзаемадзеянні з падраздзяленнямі артылерыйскіх і бранятанкавых сіл, з падтрымкай 13-й Паветранай Арміі, частак Балтфлоту. Самыя кровапралітныя баі праходзілі з 27 па 30 ліпеня. Вышыні Сінімяэ шматкроць пераходзілі з рук у рукі, дакладныя лічбы тых страў невядомыя: гісторыкі кажучь пра некалькі дзясяткаў тысяч. На помніку, што на Брацкай магіле № 1, ёсць таблічкі, надпісы. Спіс пахаваных у інтэрнэце: <http://forum.patriotcenter.ru/index.php?topic=15025.0>

У 1952-м у цэнтры Брацкай магілы № 2 быў пастаўлены манумент: трапецападобная русытыкальная сцяна. Там надпісы

на дзвюх мовах: “Вечная слава героям, якія загінулі ў баях за свабоду й незалежнасць Радзімы”. Лічыцца, што ў брацкіх магілах пахавана да 22 тысяч салдат і афіцэраў, па іншых звестках — да 40 тысяч. Там жа хаваюць парэшткі чырвонаармейцаў, якіх знаходзяць пошукавікі ў ваколіцах Сінімяэ.

І вось мы — на тым месцы воінскай славы, дзе, мяркуем, загінулі й сотні нашых супляменнікаў, суайчыннікаў. У савецкую пару, аднак, яны ўсе былі: савецкі народ. Святар нарвскага храма на пачатку ўрачыстай цырымоніі прачытаў кароткую памінальную малітву. Затым былі ўскладзены кветкі да надмагільнага манумента. Разам з прадстаўніком Амбулсды Беларусі ў Эстоніі актывісты суполкі “Сябры” й пошукавага клуба ўзялі зямлю з брацкіх магіл.

Мяшэчкі з зямлёй былі дастаўлены ў Мінск, у Беларускі культурны цэнтр духоўнага Адраджэння. Туды ж мы пераслалі інтэрнэт-спасылкі на спісы больш чым 17 тысяч пахаваных у магілах, вядомыя на гэтую пару. Усё зроблена было для таго, каб капсула з зямлёй з Эстоніі таксама трапіла ў Мінск — сярод іншых, і потым урачыста была закладзена ў крыпту Усіхсвятцакага Храма-помніка.

Людміла Аннус, кіраўніца суполкі “Сябры”, г. Нарва. Фота: Віктар Байкачоў.

Ад рэдакцыі. Спадарыня Людміла на пытанне пра беларусаў, што загінулі пад Сінімяэ, шчыра паведала: нічога пакуль не знайшла. І дадала: “Праўда, не раз мне казалі пра маёра Сцяпана Пятровіча Маслава як беларуса: ён быў камандзірам вядомага Мерыкюласкага дэсанту. Таго самага, які геройскі змагаўся з ворагам ды ўвесь быў знішчаны ў лютым 1944-га ў баях за Эстонію. Знайшла пра яго цікавы тэкст у інтэрнэце: <http://war.inspreee.borda.ru/?1-0-0-00000007-000-0-0-1479732277>. З яго даведалася: герой быў родам з Расіі (вёска Халое Калінінскай — цяпер Цвярской вобласці), пасля вучобы ў Кіеве прыбыў у Мінск у 1934-м камандзірам сапёрнага ўзвода. Там абзавёўся сям’ёй, якая, ёсць звесткі, жыве ў Беларусі ды прыезджала на перапахаванне парэшткаў маёра Маслава ў Брацкую магілу № 2”.

З тэкста дасланай спасылкі мы даведаліся, што жонку героя звалі Марыя Трыч, у сям’і былі дачка Тамара й сын Сяргей, а ў вайну яны жылі ў беларускай вёсцы ў родзічаў. І ёсць надзея: след героя на беларускай зямлі — не згінюў.

АПОШНІ РУБЕЖ



На брацкіх могілках каля пасёлка Нікрацэ

І ў Скрундскім краі Латвіі была ўзятая зямля з месцаў масавых пахаванняў воінаў Чырвонай арміі ды ахвяр Другой сусветнай вайны ў плыні Міжнароднай акцыі “На славу агульнай Перамогі!”

Напярэдадні святкавання 75-годдзя Вялікай Перамогі ў Латвіі да Міжнароднай акцыі памяці “На славу агульнай Перамогі!”, аб’яўленай па ініцыятыве Прэзідэнта Беларусі, далучыліся прадстаўнікі беларускага дыпкорпусу, Ліпайскай беларускай суполкі “Мара”. 23 красавіка Амбулсдар Беларусі ў Латвіі Васіль Марковіч, іншыя дыпламаты Амбулсдасы й старшыня суполкі “Ма-

ра” Віктар Янцэвіч ушанавалі памяць супляменніка, Героя Савецкага Саюза Пятра Іванавіча Купрыянава — ураджэнца вёскі Жодзіна (цяпер горад) Мінскай вобласці. Яны ўсклалі вянок на месцы гібелі Героя пры хутары Лідумніекі ў Нікрацкай воласці Скрундскага краю, і там жа ў плыні Міжнароднай акцыі памяці правалі ўрачыстую цырымонію ўзяцця зямлі. У той жа дзень беларусы добраўпарадкавалі магілу Пятра Купрыянава на вайсковых брацкіх могілках Ліекні. Там, ля пасёлка Нікрацэ, пахаваны 2961 баец Чырвонай арміі: яны загінулі, вызвалючы латвійскі край у 1944-м ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

З магілы Героя Пятра Купрыянава



Пётр Купрыянаў быў разведчыкам 3-га батальёна 53-й мотастралковай брыгады 29-га танкавага корпуса 5-й гвардзейскай танкавай арміі 1-га Прыбалтыйскага фронту. Нардзіўся ў 1926 годзе ў Жодзіне ў сям’і селяніна. 3 мая 1943-га па ліпень 1944 года быў сувязным, затым кулямётчыкам партызанскай брыгады “Разгром”, трапляў у палон і збег з яго. А потым трапіў на фронт. У ходзе аперацыі па ліквідацыі акружанай нямецка-фашысцкай групойкі 2 лістапада 1944 года каля пасёлка Нікрацэ закрыў сваім целам амбразуру варожага дзота і тым забяспечыўшы прасоўванне батальёна. Беларусу было пасмяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

У Жодзіне ёсць манумент у гонар Анастасіі Фамінічны Купрыянавай — маці Пятра, якая праводзіла на фронт пецярых сыноў, і ўсіх вайна ад яе забрала. Пётр быў самым малодшым з іх. (Пра тое мы пісалі падрабязней: “Сын-Герой Анастасіі Купрыянавай” — ГР, 15.11.2018. — Рэд.)

Анжэла Фаміна, г. Ліпая

Ад рэдакцыі. У ходзе Міжнароднай акцыі памяці “На славу агульнай Перамогі!” зямля была ўзята з сотняў месцаў пахаванняў воінаў-беларусаў, што загінулі на тэрыторыі Беларусі, за яе межамі, з месцаў масавых пахаванняў ахвяр вайны. А 8 мая ў цырымоніі ўрачыстай заклалі капсулу з зямлёй у крыпце Храма-помніка ў гонар Усіх Святых у Мінску паўдзельнічаў і Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка (гл.: “Адна на ўсіх Зямля і Перамога” — ГР, 2-я старонка, 15.05.2020). У тым ліку й сімвалічныя жменькі зямлі ў льяных мяшочках з-пад хутара Лідумніекі, з Даўгаўпілса дыпшоштай былі дастаўлены ў Мінск, у Міністэрства замежных спраў. Там іх перасыпалі ў капсулы. І цяпер яны змешчаны ў крыпце Храма-помніка Усіх Святых. Безумоўна, пры вызваленні Латвіі ў гады Вялікай Айчыннай вайны загінулі сотні, тысячы беларусаў. І архіўныя пошукі варта прадоўжыць. Каб ведаць. Каб памятаць.



Забор зямлі з месца гібелі Героя каля хутара Лідумніекі Фота: Амбулсда Беларусі ў Латвіі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Даволі блізка пазнаёмілася з ветэранамі-вызваліцелямі Беларусі ў 2000-я гады і склала іх першыя спісы разам з саветам ветэранаў. Разам з сябрамі ўручыла на ўрачыстай імпрэзе медалі ветэранам ад імя маёй удзячнай Бацькаўшчыны: “60 гадоў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”. Праўда, тады ўжо 70 уручылі на ўрачыстасці, а 30 медалёў давялося разнесці па дамах: гады, хваробы. А скрынку з медалямі мне, як суайчынніцы, кіраўніцы суполкі “Сябры”, прывёз тады ў Еўпаторыю, перадаў першы сакратар Амбасады Беларусі ва Украіне Віктар Дзенісенка. З ветэранаў-вызваліцеляў і ўтварылася грамадская суполка. Прычым справа была настолькі значнай, адметнай, што ў 2006-м на Міжнародным адкрытым конкурсе журналістаў “Серебряное перо” мне, галоўнай рэдактарцы часопіса “Крым – Беларусь”, прысуджана было званне лаўрэата: за стварэнне й паспяховую працу таварыства “Ветэраны-вызваліцелі Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”.

Помніца, якая была радасць! Узнагароду атрымлівалі ў Еўпаторыі разам: група ветэранаў і я. Спявалі песню “Молодость моя — Белоруссия!”, а ў канцы яе ветэраны ўручалі сцяжкі ганаровым гасцям конкурсу й журы. Тагачасны Амбасадар Беларусі ва Украіне Вялянцін Вялічка, светлая памяць яму, павіншаваў нас з той важнай падзеяй у прэсе. І 27 лістапада 2006 года таварыства было зарэгістравана. У пасведчанні аб рэгістрацыі запісаны яго састаршыні: Мікалай Міхайлавіч Кобец, Міхаіл Міхайлавіч Пашэнічаў ды я, Дзіна Рыгораўна Шаўчэнка.

Было таксама й нібы другое нараджэнне таварыства: калі мы яшчэ больш паядналися, пасябравалі. А дапамагла таму, як лічаць ветэраны, паездка наша сумесная ў Беларусь летам, на Дзень Незалежнасці, у 2007 годзе. Пра тое раскажу далей. А цяпер згадваю: у 2009-м было ўрачыстае ўручэнне медалёў “65 гадоў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў”. У 2017-м суполка ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў “Крым – Беларусь” адзначана была граматай: “За значны ўнёсак у ваенна-патрыятычнае выхаванне моладзі, умацаванне міжнароднай дружбы і ў сувязі з 10-годдзем з дня ўтварэння арганізацыі”. Грамату падпісала ды ўручыла Алеся Віктараўна Харытоненка, кіраўніца горада, падтрымку якой мы заўсёды адчуваем у розных грамадскіх справах. А родныя мае ветэраны імкнуцца не здавацца, бяруць актыўны ўдзел у імпрэзах беларускага таварыства. Найбольш любяць свята “Букет дружбы”, якое ладзіцца у Дзень яднання народаў Беларусі ды Расіі.

У 2018-м два таварыствы Еўпаторыі: аб’ядналіся Беларуская грамада “Сябры” і Грамадская арганізацыя ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў “Крым – Беларусь”. І зарэгістраваліся ў расійскім прававым полі як грамадская арганізацыя Мясцовая беларуская нацыянальна-культурная аўтаномія Еўпаторыі “Крым – Беларусь”.

2007-ы: як другое нараджэнне

У маім архіве зберагаецца тэкст, які ёсць і ў інтэрнэце: пра 10-годдзе суполкі “Крым – Беларусь” ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў горада Еўпаторыя. Адзначалі ж мы свой юбілей 3 ліпеня 2017 года, у Дзень Незалежнасці Беларусі: тады была 73-я гадавіна яе Вызвалення.

Нагадаю, што й створана была суполка дзеля таго, каб умацоўваць сяброўскія стасункі паміж жыхарамі Крыма й Беларусі, спрыяць ваенна-патрыятычнаму

Рыгор Сямёнавіч Васільеў у адзін голас казалі, які незабыўны след яна пакінула ў іх душах. Згадвалі, як Прэзідэнт, абыходзячы трыбуны ветэранаў, павіншаваў усіх са святам, а да крымскай дэлегацыі звярнуўся са словамі: “Вітаю крымчан!” У адказ ветэран Пётр Дзмітравіч Пудаў сказаў: “Таварыш Прэзідэнт, я не толькі вызваляў Беларусь, я дайшоў з баямі да Берліна й распісаўся на рэйхстагу!”. Прэзідэнт моцна паціснуў ветэрану руку, сказаў: “Вялікі табе дзякуй!”. Яркі той момант поціску рукі застаецца ў нашай памяці назаўсёды.

А дамашнія тэлефоны выходзяць з моды, абзаваліся мабільнымі. То не ўсе новыя нумары я, на жаль, ведаю. Шукаю праз іншых людзей. А ў 2017-м яшчэ мы разам ладзілі выступы ў навучальных установах, бібліятэках, публікацыі ў газетах. У кіна- і фотадакументах зафіксавана паездка ў Беларусь: цяпер па іх падрыхтаваны й фотаальбом — як частка кнігі пра жыццё беларусаў Еўпаторыі, гатовай да друку. Сабраны матэрыялы па шматлікіх імпрэзах, праведзеных суполкай “Крым – Беларусь” у Еўпаторыі.

Ветэраны родныя мае



Ветэраны-вызваліцелі Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў з суполкі “Крым – Беларусь” (злева направа): Калугін Іван Фролавіч, Кобец Мікалай Міхайлавіч, Кулеш Вялянціна Міхайлаўна, Коршыкаў Міхаіл Іванавіч, Васільеў Рыгор Сямёнавіч у Хатыні. 4 ліпеня 2007 года. Здымак Дзіны Шаўчэнка з фотаальбома “Крым – Беларусь”.

Яны сыходзяць...

Сёлета Дзіна Шаўчэнка планавала правесці ў Еўпаторыі Дзень памяці ахвяр Хатыні, аднак у сувязі з каранавірусам фармат імпрэзы змяніўся (пра тое мы пісалі: “Малітва ў Еўпатарыйскім храме. — ГР, 26.03.2020). Тады ж наша няштатная аўтарка даслала фотаздымак ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі з Еўпаторыі, зроблены ёй у Хатыні летам 2007 года. “Кранальны здымак у Вас атрымаўся, — напісаў я ў адказ Дзіне Рыгораўне. — Ёсць у ім самім сёння вялікі сэнс. ЯНЫ сыходзяць. І шэрая сцяна...”. А далей — вось такі верш.

**Яны сыходзяць. Шэрая сцяна...
Запомнім іх жывымі. Вось такімі...
А за плячыма курчыца вайна,
Што іх забіць хацела маладымі.
А збоку вісне шэрая сцяна
З халоднага, як смерць сама, бетону.
Ім чару болю — піць і піць да дна:
Бо цяжар той не скінеш і да скону.
Ідуць. Нясуць свой непасільны груз,
Хоць і вайна ў мінулым паракхне.
...Пакуль герояў помніць Беларусь —
Ёсць Будучыня ў нас. І ёсць Надзея.**

З Днём Перамогі вас, паважаныя ветэраны! З днём Перамогі — усіх, хто мае ў сэрцах сваіх, ва ўдзячнай памяці яе водбліск нязгасны, векапомны.

Іван Ждановіч

выхаванню моладзі на прыкладзе жыцця ветэранаў. Незабыўная ды яркая падзея ў жыцці чальцоў суполкі — наведанне Беларусі ў 2007 годзе па запрашэнні Прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі. Тады мы паўдзельнічалі ва ўрачыстасцях з нагоды 63-й гадавіны Вызвалення. Наведалі гістарычныя мясціны Мінска, Курган Славы, Мемарыяльны комплекс “Хатынь”, гістарычна-культурны комплекс “Лінія Сталіна”, пабывалі на святочным парадзе ў Мінску. Па выніках паездкі былі публікацыі ў СМІ, радыёперадачы, паведамленні ў інтэрнэце. Выйшла кніга ўспамінаў ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі ды чарговы нумар часопіса “Крым – Беларусь”, прысвечаны падзеі.

І ў 2017-м удзельнікі паездкі ў Беларусь Іван Фролавіч Калугін і

У Еўпаторыі ветэраны традыцыйна адзначаюць гадавіны вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў: ладзяцца святочныя сустрэчы. Помніца, на тых, што прысвячаліся 60-й і 65-й гадавінам, ветэранам-вызваліцелям урачыста ўручаліся юбілейныя медалі Беларусі: імі ўзнагароджвалі ўсіх чальцоў суполкі. Зберагаем ад Аляксандра Лукашэнкі са словамі: “Беларускі народ заўсёды будзе ўдзячны Вам за адважны мір і шчасце, за магчымасць радавацца кожнаму новаму дню. Вашае выпаднае гераічным сэнсам жыццё стала годным узорам для нашчадкаў”.

Сёлета, на жаль, з-за пандэміі каранавіруса ўсе ветэраны Еўпаторыі на самаізаляцыі.

У нашым горадзе, як і ў Беларусі, любяць і цэняць ветэранаў. Актыўныя чальцы суполкі неаднаразова адзначаліся па выніках прэстыжнага гарадскога конкурсу “Общественное признание”. У 2015-м, напрыклад, Міхаіл Коршыкаў адзначаны быў гарадской прэміяй С. Дувана. Імёны ветэранаў заносіліся на гарадскую Дошку гонару: у 2017-м — імя Уладзіміра Міхайлавіча Ерашэнкі. А сёлета наша суполка ўнесла прапанову наконт Рыгора Сямёнавіча Васільева: 7 красавіка яму споўнілася 96 гадоў. Спадзяемся, што нас падтрымаюць.

Але ж і час няўмольна бярэ сваё. Пайшлі ад нас назаўсёды Міхаіл Іванавіч Коршыкаў, Пётр Дзмітравіч Пудаў ды іншыя. І мы вельмі ўдзячны, што цяпер у супрацы з нашай су-

полкай “Крым – Беларусь” іх сыны: Сяргей Коршыкаў, Пётр і Валерый Пудава, у мінулым самі вайскоўцы. Яны памятаюць падзвігі сваіх бацькоў, ганарацца імі. А ветэран Рыгор Сямёнавіч Васільеў прыходзіць на імпрэзы з сынам Уладзімірам, Іван Фролавіч Калугін — з дарослай унучкай Аксанай. Памяць і ўдзячнасць паядноўваюць нас усіх вакол ветэранаў.

Выстаяць у віруснай блакадзе

Чаму вельмі важна быць нам духоўна побач, на сувязі, у кантактах з гэтымі гераічнымі людзьмі ў нялёгкаю пару каранавіруса? Бо толькі разам мы моцныя. Так абаронімся ад навалы. Народная мудрасць сцвярджае, што ўсе мы ў гэтым свеце госці. А тым болей — людзі, які прайшлі вайну. Кожны, хто быў народжаны, урэшце й пакідае гэтую зямлю. Яскрава сведчыць пра тое мая “ветэранская статыстыка”. На пачатку 2000-га ў Еўпаторыі жыло 100 удзельнікаў вызвалення Беларусі. Я тое дакладна ведаю: сто медалёў тады ўручала, і спісы адпаведна складала. Сёння ж добра, калі набяраецца дзесяць... І з кожным годам лічба змяншаецца. Чаму кажу пра 10? Шасцёра дакладна жывыя, у полі майго зроку. А яшчэ хтосьці па кватэрах, на вуліцу не выходзяць, ёсць ляжачыя хворыя, — такіх, мяркую, яшчэ чацвёрта.

У сававіку тэлефанавала ў савет ветэранаў, удакладняла: хто на якім свеце? Сказалі: прыходзь і сама са спісаў рабі выбарку. Вядома ж, асобна па вызваліцелях Беларусі там не вядуць улік: гэта ў мяне ёсць шэраг спісаў, дакументаў — як вынік ранейшай працы. Але клопаты з кнігай, якую тэрмінова рыхтавала да друку, занялі шмат часу. Кнігу зрабіла, ды тут — самаізаляцыя. Савет ветэранаў у нас зачынены. Тут вельмі строга ўсё: нават па вуліцах проста так хадзіць нельга. Хіба што да бліжэйшага прадуктовага магазіна, інакш — аштрафуюць. Пажылым дык увогуле не выйсці з дома. У горадзе створаны валандэрскае штабы, маладыя людзі разносяць прадукты ці ў аптэку ходзяць па просьбе пажылых. А намеснік старшыні савета ветэранаў Аляксандр Васільевіч Галкін, з якім я сябравала гадоў 20, з якім гаварыла пра спісы, памёр 4 красавіка. Было яму 89, і калі хавалі гэтага дастойнага чалавека, то прыйшло на пахаванне зусім мала людзей: па больш нельга збірацца. Зрэшты, спісы тыя, мяркую, пасля Дня Перамогі змагу-такі ўбачыць.

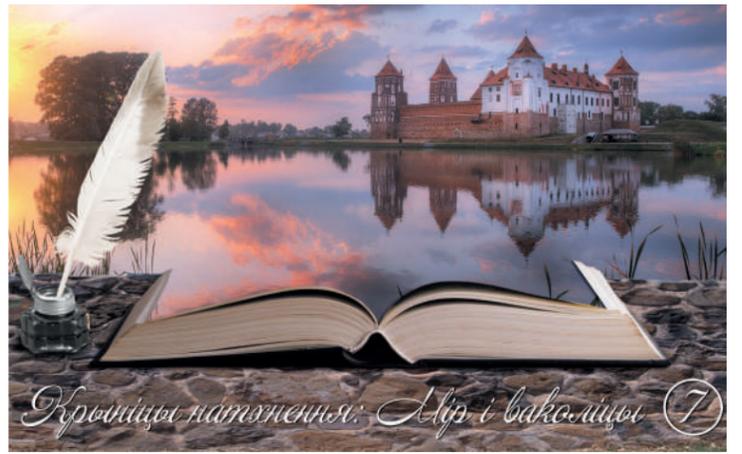
Але каранавіруснай блакадзе не век доўжыцца. І мы яшчэ спяём разам і “День Победы”, і нашу “Молодость моя — Белоруссия!”. Маю надзею, што сёлета ўдасца нам уручыць і беларускія медалі. Наколькі мне вядома, наша суполка — адзіная ў свеце арганізацыя ветэранаў-вызваліцеляў Беларусі. Спісы ёсць, трэба толькі ўдакладніць страты ў нашых шэрагах (як у часе ваенных дзеянняў...), вырашыць некаторыя тэхнічныя пытанні. А Беларусь, я ведаю, памятае сваіх вызваліцеляў: дзе б яны ні жылі. Пра тое, пра сустрэчу маіх родных ветэранаў са сваёй гераічнай малодасцю, з гераічнай зямлёй Беларусі — раскажу іншым разам.

Заканчэнне будзе.

Дзіна Шаўчэнка,
г. Еўпаторыя.

Па Стаўбцоўшчыне. Новы і Стары Сверхань

Ад Міра, як кажуць, рукой падаць і да Стоўбцаў, бо Стаўбцоўскі край суседзіць з Карэліччынай. А там жа такія багатыя на таленты мясціны, што літаратурна-краязнаўчае падарожжа па прынёманскай старонцы можна расцягнуць і не на адзін дзень.



Аграсядзіба "Млын" у Новым Сверхані

Стоўбцы, цэлы шэраг паселішчаў Стаўбцоўскага раёна звязаны з жыццём і творчасцю народнага песняра Беларусі Якуба Коласа. Адна Мікалаеўшчына чаго варта: гэта проста легендарная беларуская, стаўбцоўская літаратурная вёска! (Яе ў народзе часцей называлі раней: Мікалаеўшчына. Згадваем пра тое, каб і спаконвечная назва ў народнай памяці не гублялася. — Рэд.) І сёння ў беларускай літаратуры працуюць ураджэнцы, жыхары старадаўняга паселішча. Цяпер там, у Мікалаеўшчыне, жыве цікавая, адметная і разам з тым малавядомая асоба ў літаратуры: рускі празаік і мастак, графік Юры Пяткевіч. Але пакуль што нам — у іншы кут: першы маршрут па Стаўбцоўшчыне я прапаную пракласці ў Новы Сверхань.

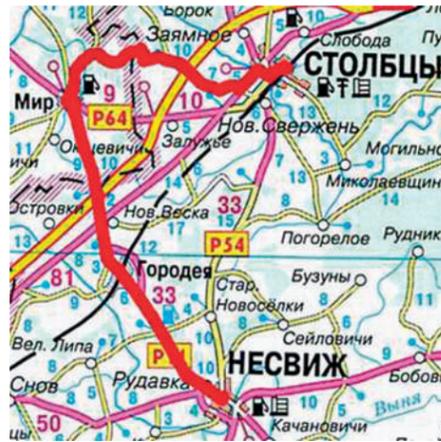
Колькі слоў пра само паселішча. Новы Сверхань — вёска, і немалая, пры ўпадзенні ракі Жацераўкі ў Нёман. Усяго за 3 км ад саміх Стоўбцаў, за 5 км ад чыгуначнай станцыі Стоўбцы. Знаходзіцца вёска на аўтадарозе Нясвіж — Стоўбцы, якая пакручана праз вёску праходзіць. З Міра там, лічы, прамая дарога: не будзе й трыццаці кіламетраў — такое адметнае слоўца ўжываюць у тых мясцінах.

У XVI стагоддзі, свярджваюць гістарычныя дакументы, мястэчкам Наваградскага павета Новы Сверхань валодалі адначасова А. Урэлеўскі, М. Слушка, А. Валовіч. Затым гаспа-

Над уваходам у Касцёл Святых Пятра і Паўла бачна лічба "1588"

дарамі сталі Храптовічы. У 1575-м Новы Сверхань перайшоў у ўладанні Мікалая Радзівіла "Сіроткі". Новы гаспадар заснаваў там касцёл, а пасля й праваслаўную царкву: яны стаяць зусім побач, праз аўтадарогу. Пра бурнае ранейшае жыццё ў мястэчку яскрава сведчыць такі факт: у 1681 годзе там было 44 крамы. А ў XVII–XVIII стагоддзях Новы Сверхань апынуўся ў складзе ўжо Мірскага графства. Закранулі мястэчка й падзеі Вялікай Паўночнай вайны: у 1706 годзе шведскія войскі спалілі Новы Сверхань. У 1-й палове XVIII стагоддзя там быў заснаваны базільянскі кляштар з семінарыяй. Дарэчы, якраз у тым стагоддзі й адбыўся падзел: само мястэчка атрымала назву Новы Сверхань, а суседняя вёска — Стары Сверхань...

А ваенных падзей на лёс Новага Сверханя ды яго блізкіх ваколіц хапіла і ў 1812 годзе: тады ля мястэчка біліся паміж сабой рускія і французскія войскі. Пра падзеі мінуўшчыны ў старадаўнім паселішчы красамоўна сведчыць і вадзяны млын: з пазамінулага стагоддзя ён стаў сведкам багатага на падзеі месцічковага жыцця. Некаторы час быў у запустелі, а цяпер — дагледжаны, адрэстаўраваны пад аграсядзібу "Млын". Там ёсць і старое замчышча, і Касцёл Святых Пят-



Карта прымірскіх ваколіц

ра і Паўла, які "родам" з XVI стагоддзя, і праваслаўная царква — амаль равесніца касцёла... А яшчэ — могілкі ды синагога...

І, пэўна ж, тая самая синагога была ў свой час перад вачыма ў яўрэйскага пісьменніка **Лукі Шалом Кашэленбогена** (1877–1904): нарадзіўся ён у беларускім Новым Сверхані, а памёр у швейцарскім Цюрыху. Вучыўся ў ешыботах у Міры й Слуцку, а настаўнічаў у Пінску ды Стоўбцах. З 1900 года жыве ў Лондане. У 1904-м новасверханец паступіў у Цюрыхскі ўніверсітэт — і ў тым жа годзе закончыўся ягоны зямны шлях: наш зямляк патануў у легендарным Цюрыхскім возеры. Лука Шалом вядомы як аўтар аповесці "Зімовае ноч". Верыцца, што знойдзецца перакладчык яе з ідзіш — і, магчыма, мы прыадкрыем цікавыя падрабязнасці з зімовага жыцця ў Новым Сверхані напрыканцы пазамінулага стагоддзя...

Многія гады жыве ў Гродне знакаміты культуролаг, літаратурны краязнаўца, літаратуразнаўца, гісторык, бібліяфіл **Аляксей Пяткевіч**, які нарадзіўся ў Новым Сверхані ў 1931 годзе. У 1954-м закончыў філфак Беларускага дзяржуніверсітэта, затым — аспірантуру філфака БДУ. І з 1957 года выкладае ў Гродзенскім універсітэце. Многія гады Аляксей Міхайлавіч веў на Гродзенскім абласным тэлебачанні праграму "Кнігарня", сам аўтар каля 20 кніг. Сярод іх — "Пісьменнікі Прынёманскага краю", "Літаратурная Гродзеншчына. Мясціны. Людзі. Кнігі", "Людзі культуры з Гродзеншчыны", "Маршруты кніжнага слова: з гісторыі

кнігі, друку на Гродзеншчыне", "Старонкі спадчыны. Культурнае памежжа Гродзеншчыны: працэсы, з'явы, асобы", "Слова і кніга Прынёмання"... Мне нядаўна Аляксей Міхайлавіч даслаў спраўды ўнікальную кнігу "Аўтаграфы — разам". У ёй пададзены аўтаграфы з кніг, падараваных асабіста Пяткевічу. Выдатнае бібліяфільскае выданне, якое сведчыць пра высокую кніжную культуру і аўтара, і адпаведна — пра ўладальніка багатай бібліятэкі беларускіх кніг.

А мовазнаўца **Вольга Шэлег** (1931–1965) нарадзілася ў Старым Сверхані. Пражыла, на вялікі жаль, усяго 34 гады. На год пазней за Аляксея Пяткевіча — у 1955-м — закончыла філфак Белдзяржуніверсітэта. Працавала настаўніцай, з 1957 года — у Інстытуце мовазнаўства АН БССР. Вольга Міхайлаўна займалася беларускай лінгвагеаграфіяй. Адна з аўтараў "Дыялекталагічнага атласа беларускай мовы" (1963), "Нарысаў па



Аляксей Пяткевіч з каляжанкамі

беларускай дыялекталогіі" (1964). У 1974 годзе (пасмяротна) ураджэнка Старога Сверханя адзначана была Дзяржаўнай прэміяй СССР.

Дарэчы, у звязку з Мікалаеўшчынай мы згадалі ўжо рускага пісьменніка **Юрыя Пяткевіча** (па руску: Петкевич), які нарадзіўся на Стаўбцоўшчыне ў 1962 годзе. Доўгі час літаратар і мастак, якога цяпер больш ведаюць у Расіі, чым у Беларусі, жыве ў Новым Сверхані. З Юрыем мы яшчэ, несумненна, сустрэнемся, вандруючы па іншых стаўбцоўскіх сцэжках, бо пісьменнік і мастак стала прапісаўся на Стаўбцоўшчыне. І многія свае сюжэты — і ў прозу, і ў жывапіс, у графічныя работы — выношвае, асэнсоўвае якраз на Стаўбцоўскай зямлі. Дарэчы, Юры Пяткевіч — аўтар кніг прозы "Явление ангела", "Колесо обозрения", якія пабачылі свет у прэстыжных маскоўскіх выдавецтвах. Яны заўважаны й па-добраму адзначаны аўтарытэтнымі маскоўскімі літаратурнымі крытыкамі. А карціны нашага зямляка захоўваюцца ў прыватных калекцыях у Германіі, Італіі, Канадзе, Польшчы, ЗША...

Алесь Карлюкевіч



Юры Пяткевіч з яго карцінай

ВЕСТКІ З ІНТЭРНЭТА

Дзецям дзяцей раскажыце...

Сучасныя інтэрнэт-тэхналогіі выкарыстоўваюць беларусы свету, каб аддаць даніну памяці сваім продкам, што перажылі вайну, набліжалі Перамогу

З розных краін паступаюць паведамленні ў рэдакцыю. Апошнім часам гэта і спасылкі на старонкі праекта ў сацсетцы Фэйсбук ««І сцерці памяць час ніколі не павінен». Чытаем па-беларуску». Спачатку было відэа-прывітанне з Эстоніі, з Нарвы: ад Людмілы Аннус і Віктара Байкачова — актывістаў суполкі «Сябры». Потым з Украіны Таццяна Дзяменнікава, якая ўзначальвае Мікалаеўскае абласное таварыства беларусаў «Голас Радзімы», скінула спасылкі: чальцы суполкі чытаюць вершы па-беларуску. Сама Таццяна, прачытаўшы верш Пятра Глебкі «Перамога», ускладае кветкі на магілу Іван Макіёнка, аднаго з герояў-марскіх пехацінцаў з Альшанскага дэсанта. Яны вызначыліся напрыканцы

сакавіка 1944-га пры вызваленні Мікалаева ад фашыстаў. Дарэчы, мы ўдакладнілі, што ў дэсанце было чатыры беларусы: Павел Вансецкі, Аляксандр Люты, Міхаіл Мебш, Іван Макіёнак. Вечная ім слава!

І Кацярына Дзяменнікава (якая цяпер жыве ў Піцеры), дачка нашай зямлячкі, паўдзельнічала ў праекце: яна чытае верш Анатоля Вярцінскага «Рэквіем па кожным чацвёртым».

Глянуўшы нам відэасюжэт, дзе Юлія Паўлюк чытае верш Леаніда Дайнекі «Прынясіце кветкі салдатам». Як прайшла вайна праз род дзяўчынкі? Таццяна Дзяменнікава ўдакладніла, што здымак яе быў у нашай газеце (а мы ж памятаем!): Юлія спявала на імпрэзе, прысвечанай Дню роднай мовы.

«Мы здымалі відэасюжэт на мемарыяле ў цэнтры Мікалаева, ля помніка героям-альшанцам. На здымку са мной — Ала Снігур і яе ўнучка Юлія. У Алы Андрэўны родам з Гомельшчыны, з вёскі Сырская Буда Кармянскага раёна, была матуля: Юлія Іванаўна Лосева, 1927 года нараджэння. Яна там і акупацыю перажыла. Пасля вайны ў Ленінград паехала, працавала аператарам на фаянсавым заводзе, выйшла замуж. Ала з Піцера родам, але ж беларуска, такою сябе лічыць. Кажы, маці неахвотна расказвала пра ваенныя гады. Як над імі здэкаваліся немцы, білі...»

Памяць пра вайну мы ўсе зберагаем на генетычным узроўні: ад бацькоў, дзядоў, бабуль і прабабуль у спадчыну.

Іван Іванаў



Ала Снігур (злева), Таццяна Дзяменнікава і Юлія Паўлюк



Брацкая магіла ў гарадскім парку Нальчыка

Дзякуючы самаадданай працы пошукавікаў Кабардзіна-Балкарскі не забыты і ўраджэнцы Беларусі, якія загінулі пры абароне КБР у 1942 годзе

Сёлага — 75 гадоў Вялікай Перамозе, і былых удзельнікаў той страшнай вайны сярод нас — адзінкі. А як будучы нашчадкі нашы адзначаць свята праз 50–100 гадоў? Ці будучы наогул святкаваць Вялікую перамогу народа Савецкага Саюза ў Вялікай Айчыннай вайне 1941–1945 гадоў? Бо й цяпер столькі шумавіня, пены ў свеце вакол гэтай тэмы. Ці выхвааем, ці выгадуем нашчадкаў такімі, каб маглі цаніць подзвіг сваіх продкаў, якія перамаглі фашызм? На жаль, гісторыя чалавечтва — гэта гісторыя войнаў. Сыдзе пакаленне ўдзельнікаў Вялікай Айчыннай, не так ярка будзе ззяць іх слава. Ужо сёння шмат хто жадае «скарэктаваць» грамадскую думку наконт прычын пачатку Другой сусветнай вайны, прынізіць і сказіць роллю чырвонаармейцаў, Савецкага Саюза ў дасягненні Перамогі. Апошні рубеж змагання — за праўду пра вайну — павінны

трымаць сёння ўсе мы, нашчадкі Вялікай Перамогі.

Я схіляю галаву перад пошукавікамі, даследчыкамі, школьнікамі з Кабардзіна-Балкарскі: яны па закліку душы вядуць пошукавую працу, знаходзяць у архівах імёны загінулых. Дзякуючы іх працы не забыты і ўраджэнцы Беларусі, якія загінулі пры абароне Кабардзіна-Балкарскі ў 1942 годзе.

Падрабязнасці падзення самалёта, імя загінулага лётчыка было ўстанова да 30-годдзя Перамогі дзякуючы пошукавай працы навучэнцаў 7 «Б» класа Аляксандраўскай школы КБР пад кіраўніцтвам настаўніцы Н. Саламацінай. Баявы шлях лётчыка не адзначаны ардэнамі і медалямі. У данясеннях пра страты на партале «Объединенная база данных «Мемориал»», у банку дадзеных «Кніга памяці Рэспублікі Беларусь», на сайце «Авиаторы Второй мировой» ён лічыўся зніклым без вестак. А след — знайшлі! Высветлілі: Абрам Замінулавіч Раговін нарадзіўся ў 1922-м у Мінску. 16 жніўня 1942 года самалёт сяржанта Раговіна ў паветраным баі быў збіты над станіцай

БЕЛАРУСКІ МАЦЯРЫК

Ваявалі на Паўночным Каўказе

Аляксандраўскай, ля ракі Церак. Лётчык выскачыў з парашу-там, яго праціўнік разварнуўся і расстраляў сяржанта ў паветры. Напамінам пра тое — мемарыяльная дошка ў гонар Абрама Раговіна ў скверы станіцы Аляксандраўскай, Майскага раёна КБР. Дзякуючы звароту пошукавікаў Ахмеда Нахушава і Уладзіміра Арсаева ад 26 красавіка 2019 года ва Упраўленне па ўзвешчванні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр войнаў Узброеных Сіл Беларусі (былі прадстаўлены неабходныя дакументы) у базе дадзеных «Кніга памяці Рэспублікі Беларусь» запісаны Абрам Замінулавіч Раговін, які аддаў жыццё за Радзіму.

Яшчэ адзін лёс. У зводках ваеннага часу не ўзгадваліся ні паселішча Кызбурун-1, ні вышыня 910 у Кабардзіна-Балкарскі. Але байцы і камандзіры, якія змагаліся там, ведалі: ворага трэба спыніць, не даць яму прарвацца ўглыб Каўказа. Усведамляў тое і камандзір 7-й стралковай роты 535-га палка Мікалай Дворака, 23-гадовы беларус з вёскі Добрынь (цяпер Ельскі раён Гомельшчыны). Шмат нападаў, атак адбілі абаронцы. І нібы адзін суцэльны грукат жорсткага бою стаяў на паўднёвым беразе рэчкі Баксан, дзе пралягала тая мяжа для роты Мікалая Дворака, за якую вораг не павінен прайсці. Баі часта пераходзілі ў рукапашныя сутычкі. Узнагародныя дакументы з Цэнтральнага архіва Мінабароны Расіі (ЦАМО) на воінаў-гвардзейцаў, якія абаранялі вышыню 910, сведчаць: там былі воіны розных нацыянальнасцяў: беларус, рускі, яўрэй, калмык, чаркес, удмурт, украінец, кабардзец ды мно-

гія іншыя. Ордэнам Леніна (пасмяротна) быў адзначаны подзвіг гвардыі лейтэнанта Мікалая Фёдаравіча Дворака. І што не характэрна для таго часу (жнівень 1942 года): камандзірам палка ён быў прадстаўлены да ордэна «Айчыннай вайны 1-й ступені». Камдыў прапанову падтрымаў, а ваенны Савет Закаўказскага фронту, камандуючы 37-й Арміі генерал-маёр Казлоў палічылі: подзвіг камандзіра роты заслугоўвае больш высокай узнагароды — ордэна Леніна.

Гвардыі чырвонаармеец, беларус, ураджэнец Шклоўскага раёна Магілёўшчыны Аляксандр Леанідавіч Цыганкоў пры абароне гары Хора Хора ў КБР быў паранены, асабіста знішчыў 16 гітлераўцаў. Адзначаны медалём «За адвагу». Малодшы палітрук, беларус, член ВКП (б) Пётр Мікалаевіч Прымака 22 жніўня 1942 года за паланенне 16 фашыстаў у сяле Кішпек КБР адзначаны медалём «За адвагу». Беларус, член ВКП (б) Аляксандр Андрэвіч Шалешка быў прызваны ў Чырвоную армію «Весельчэвскім РВК БССР» у 1940 годзе. (Ёсць сумненні па правільнасці назвы. Можа Васілевіцкім? Быў такі ў Палесскай вобласці БССР. — Рэд.). Старшы сяржант, камандзір узвода 214 кавпалка, 63 кавдывізіі Аляксандр Шалешка ўдзельнічаў у баявых аперацыях на вышынях Кругазору Каўказскага хрыбта, біўся з ворагам на Моздокскім кірунку. Быў узнагароджаны медалямі «За баявыя заслугі», «За адвагу», ордэнам Чырвонай Зоркі. Загінуў у лютым 1944-га, калі нашы войскі ўжо былі на тэрыторыі Заходняй Еўропы.

Ваяваў на Каўказе Ігнат Уладзіміравіч Радзеўскі — лейтэнант, беларус, камандзір батарэі гармат 626 стралковага палка, 151 стралковай дывізіі. У баі за Ніжні Курп, калі ворагі рваліся да Грозненскай і Бакинскай нафты, быў паранены. У ходзе бою загінуў увесь разлік гарматы, і сам ён стаў біць прамоі наводкай па нямецкіх танках. Прытым вывеў са строю галаўны танк праціўніка ды яшчэ адзін. За подзвіг узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі. Пасля вайны капітан запаса Радзеўскі жыў у беларускім Шклове, на Магілёўшчыне, у 1985-м быў узнагароджаны ордэнам Айчыннай вайны 2-й ступені.

Беларусам, якія жывуць у Кабардзіна-Балкарскі, такія весткі вельмі патрэбныя. А пошукавікі ўстанаўліваюць імёны і ўраджэнцаў КБР, якія вызвалілі Беларусь у 1944 годзе. Яны па 4 разы ўшанаваны беларускімі медалямі, што ўручаюцца да юбілейных дат, і ў 2019-м атрымлівалі ўзнагароды «75 гадоў вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў». Адзін з самых значных сімвалаў памяці пра абаронцаў Кабардзіна-Балкарскі — Брацкая магіла ў гарадскім парку Нальчыка. Там пахаваны, сведчаць дакументы, і малодшы лейтэнант Сяргей Цімафеевіч Вігура: беларус, памочнік камандзіра батарэі, які загінуў у баі 28 жніўня 1942 года. Мы традыцыйна ўскладаем кветкі, успамянаем землякоў, якія ваявалі ў 1942-м у Кабардзіна-Балкарскі, набліжаючы Вялікую Перамогу.

Павел Сідарук, старшыня Кабардзіна-Балкарскага грамадскага руху «За яднанне, сябры!»

«Голас Радзімы»: 65 гадоў!

Чытайце газету ў інтэрнэце на партале zviazda.by

Падпісацца на газету «Голас Радзімы» можна ў паштовых аддзяленнях Беларусі

© «Голас Радзімы», 2020

Заснавальнік:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом
«Звязда»
Галоўны рэдактар
Іван ЖДАНОВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.
Пакой 907.
E-mail: golas_radzimy@tut.by
Тэлефон: + 375-17-2871526

Рэдакцыйнае пасведчанне №61.
Выдадзена 16.07.2018 года
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Выдавец:
Рэдакцыяна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом «Звязда»
Дырэктар — галоўны рэдактар
Павел Якаўлевіч СУХАРУКАЎ

Аб'ём выдання: 2 друк. арк.
Падпісана да друку: 12.05.2020 г.
Наклад 371.
Заказ —
Выходзіць 2 разы на месяц

Месяца друкавання:
Друкарня Рэспубліканскага
ўнітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
Пр-т. Незалежнасці, 79/1. 220013 Мінск,
Рэспубліка Беларусь

Рукпісы прымаюцца толькі ў
электронным выглядзе, не вяртаюцца
і не рэцэнзуюцца. Пазіцыі рэдакцыі ды
аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на
старонках «Голасу Радзімы», могуць
не супадаць